

Presentació de la geografia literària dels països Catalans

MANUEL LLANAS

Text que Dr. Manuel Llanas, professor de la Universitat de Vic, va llegir en l'acte de presentació del primer volum de la Geografia literària. Comarques barcelonines, de Llorenç Soldevila, el 19 de febrer de 2010 a Saló de Pedra del Capítol argentoni.

A

Aquesta geografia literària que avui tinc el goig i alhora el privilegi de presentar és filla de tres passions del seu autor: la passió per la docència, la passió per la literatura i la passió pel país, entenent com a tal el conjunt dels territoris de la nostra llengua. La passió docent l'ha fet, i el fa encara, assajar infatigablement noves formes i procediments per arribar als estudiants, per fer-los engrescar per l'objecte d'estudi. D'aquí que, com a professor de literatura, es preocupés ben aviat, ja fa molts anys, per trobar un mitjà que donés vida als textos llegits a l'aula, que els fes atractius a l'auditori. D'aquest neguit tan lloable en neixen les rutes literàries, iniciades en la dècada de 1980 i ja no aturades mai més: des de les dedicades a escriptors (Verdaguer, Pla, Rodoreda, Martí i Pol i Porcel) fins a les centrades en un espai geogràfic (el País Valencià, les Balears, el Montseny). Jo, que n'he viscut directament més d'una, puc donar fe de l'enorme eficàcia del sistema per aproximar la literatura als lectors.

En segon lloc, deia, la passió literària. L'avalua, per si calgués, la impressionant bibliografia que tanca aquest primer volum de la sèrie: tres centenars llargs de títols. He dit, i no m'he equivocat, més de tres centenars. Llorenç Soldevila, en efecte, ho coneix tot,

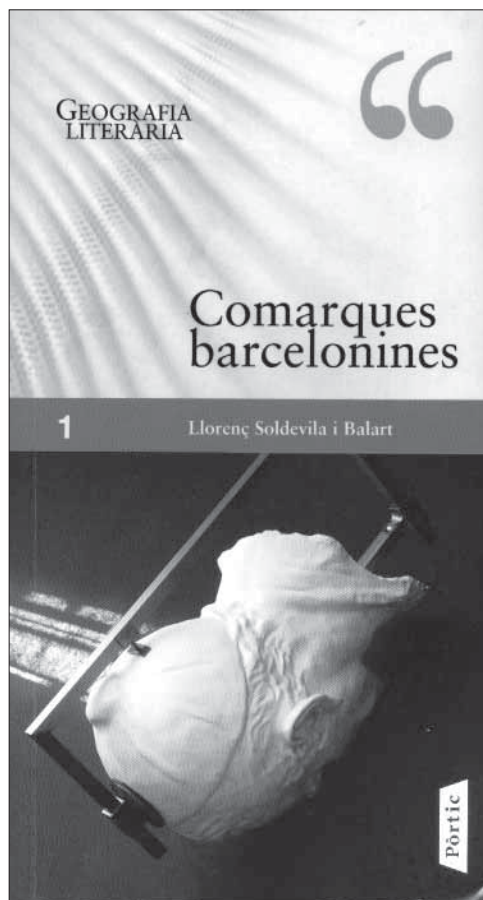
ho ha llegit tot, furga a tot arreu buscant referències, no descansa fins a haver completat un feix de lectures que considera satisfactori. Lectures d'escriptors de tota mena: grans, mitjans i petits, convençut com l'autor està, i així ho exposa ell mateix al preàmbul, que les grans figures només poden forjar-se si el medi cultural els és favorable, i aquest medi està integrat, aquí i a tot arreu, pel coixí format per les personalitats menors. Al Maresme, que és la comarca que ens toca més de la vora, el llistat de referències literàries depassa la seixantena: no crec que en aquest capítol calgui afegir res més. I a Argentona? Encapçalats per Jacint Verdaguer (que escriu un text en prosa titulat «Lo Corpus en Argentona»), la llista d'escriptors es completa amb Dolors Monserdà, Josep M. Espinàs i Josep Lladó.

I en tercer lloc, la passió pel país, que ha recorregut pam a pam per oferir-nos ara aquesta esplèndida col·lecció que ha de comprendre no pas menys que deu volums, que s'han d'anar publicant periòdicament. Aquests: 1) Comarques barcelonines (el que avui es presenta); 2) Comarques lleidatanes; 3) Comarques tarragonines i Terres de l'Ebre; 4) Comarques gironines; 5) Illes Balears i Pitiüses; 6) País Valencià; 7) L'Alguer, Andorra, Catalunya Nord i la Franja de Ponent; 8) Universos literaris (és a dir, una selecció de grans obres vinculades

amb espais molt concrets, com ara la novel·la *Solitud*, de Víctor Català, i el massís del Montgrí); 9) Rutes literàries; i 10) El Barcelonès i Barcelona. En aquest primer volum, i per ordre de nombre de municipis representats, les comarques que hi apareixen són les deu següents: Osona (22 municipis), Vallès Oriental (16), Maresme (13), Bages (11), Vallès Occidental (9), Berguedà (8), Baix Llobregat (7), Anoia (4), Alt Penedès (3) i Garraf (2). Per torna, Llorenç Soldevila, sempre amatent a donar facilitats, ha volgut tancar el volum amb una informació tan inhabitual com útil: l'índex de tots els llocs literaris recollits, per municipi, i amb indicació de la posició GPS de cadascun, cosa que n'afavoreix la localització quan ens desplaçem amb cotxe o quan, a través de Google Earth, naveguem

D'esquerra a dreta: Manuel Llanas, Llorenç Soldevila i Julià Lladó al Saló de Pedra.

per internet. Per poder ordir tanta trama, Soldevila ha teixit una autèntica xarxa de relacions i contactes personals per tota la nostra geografia. Relacions i contactes que li han permès, d'una banda, un primer coneixement previ d'un espai concret abans de visitar-lo i, de l'altra, col·laboracions de suport diverses quan el projecte, ja en una fase avançada d'elaboració, ha pres la volada definitiva per mitjà de la xarxa d'internet. Vegeu-ne la llista, d'aquestes persones; es troba a la contraportada del volum sota l'epígraf dels agraïments, i s'acosta a les 130 persones, que es diu de seguida.

Testimoni directe com sóc dels orígens remots d'un projecte, com aquest, tan ambiciós, n'he anat seguint també les fases d'elaboració. Sé, doncs, que, en funció de diferents circumstàncies viscudes per l'autor, laborals i professionals, ha passat per marrades i per etapes d'alentiment, al costat d'altres d'intensa activitat.

En cap moment, però, ha defallit la tenacitat de Llorenç Soldevila, autor únic de l'obra per més que en la fase final hagi pres una dimensió col·lectiva. Amb això vull subratllar que, com moltes altres aportacions de pes a la nostra cultura, aquesta que avui presentem haurà estat filla de la voluntat, noblement tossuda, d'una persona sola, que no ha planyut temps ni esforços per assolir l'objectiu. I aquesta peculiaritat és més digna de lloança encara quan comparem aquesta geografia literària amb obres semblants i homologables d'altres literatures, totes les quals amb un Estat potent al darrere. He estat remenant pels catàlegs electrònics de quatre biblioteques nacionals: la de França, la de Gran Bretanya, la de Florència a Itàlia i la d'Espanya. Hi he buscat títols de contingut i propòsit semblant al que avui presentem sol·licitant informació a partir de conceptes com "guia literària", "llocs literaris", "geografia

literària", "rutes literàries" i "atles literari". Tot això ho detallo per si algú en vol fer la prova. El resultat és que les obres d'aquest tipus, en general, o bé se cenyeixen a ciutats o escriptors concrets o bé, si amplien l'angle de visió, són d'extensió breu (una mena d'aproximacions) o bé, si són extenses, solen ser d'autoria col·lectiva. I, a més, no em consta que en cap cas disposin, com passa amb l'obra de Llorenç Soldevila, amb el contrapunt d'un portal a internet que complementa cada volum.

En català:

ANGUERA, Pere i altres. *Reus a la literatura. Literatura de Reus*. 2007

BRUGUERA, Maria Mercè i DUCRÓS, Joan, Montserrat. *Rutes literàries*. 1994

CASACUBERTA, Margalida i BANAL, Isabel. *El paisatge d'Olot. La construcció literària de la Garrotxa*. 2009

ESQUERDA, Montserrat. *La ciutat del record*. 2000

MESSEGUER, Lluís. Castelló literari. *Estudi d'història cultural de la ciutat*. 2003

PEREA SIMÓN, Eugeni. *Cartografia literària del Camp de Tarragona*. 2010.

VALERO I MARTÍ, Gaspar. *Camins i paisatges. Itineraris culturals per l'illa de Mallorca*. 1994

VERDAGUER, Maria Àngels i ROVIRO I ALEMANY, Xavier. *Verdaguer 2002. Rutes del paisatge*. 2002

– *Guia literària de Girona*. 1995
VIDAL I CULLERÉ, Vidal. *Les rutes de Ponent*. Vuit volums entre 1987 i 1998

– *La terra i l'esperit: guia literària de la Vall de Calonge*. 1984

– *Atles literari de les terres gironines*. Dos volums. 2003

En espanyol:

– *Al pie de la letra: guía literaria de Buenos Aires*. 2005 (reed.)

– *Guia literaria de la ciudad de Granada: itinerarios árabe y rena-*

centista. 2007.

– *Guía literaria de la provincia de Jaén*. 1989

– *Guía literaria de Madrid*. 1993.

– *Guía literaria de Segovia*. 1968

– *Guía literaria de Soria*. 1973

– *Valladolid: guía literaria*. 1985

– *Ruta literaria por Extremadura*. 2008 (315 p.)

– *Antonio Machado en Soria: ruta literaria*. 2008

CABA, Rubén. *Rutas literarias de España*. Madrid: Aguilar de Ediciones, 1990.

En francès:

– Diancourt, A. *Atlas littéraire de la France, depuis l'époque gallo-romaine jusqu'à la chute du second Empire, ouvrage composé sur les travaux des meilleurs critiques...* Paris, 1878.

– Bouheret, Claude. *Atlas littéraire des pays d'Europe centrale et orientale*. Lausana, 2009 (204 p.)

– *Guide littéraire de la France*. 1963 (840 p.)

– *Guide littéraire des monuments de Paris*. 1992

– *Pays littéraire du Québec: guide des lieux d'écrivains*. 1998

– Col·lecció *Lieux littéraires, sous la direction d'Alain Vaillant*. 1996

– CLÉBERT, Jean-Paul, *Les hautes lieux de la littérature en France*, París: Bordas, 1990.

En anglès:

– *Cyclopedia of literary places*. Consulting editor, R. Baird Shuman; editor, R. Kent Rasmussen. Pasadena; Londres, 2003, 3 vols.

– *Dylan Thomas's places* (una guia literària). Swansea, 1987.

– *A literary guide to the Eastern Cape*. Cape Town, 2003. (402 p.)

– *Literary Britain and Ireland: a guide to the places that inspired poets, playwrights and novelists*. Londres, 2005 (160 p.)

– *The places of English litera-*

ture: a literary guide to the British Isles (1924).

– *The literary tourist: readers and places in Romantic and Victorian Britain*. 2006. (244 p.)

– *Literary places: a guided pilgrimage: New York and New England*. 1978. (289 p.)

– *A literary map of Ireland*. 1977.

– *Literary places in and out of London*. 1985. (128 p.)

– *Pens, profiles and places: a literary tour round Yorkshire*. 1989. (167 p.)

En italià:

– *Guida letteraria dell'Italia*. (2000). 593 p.

– *Luoghi letterari: paesaggi, opere e personaggi*. 2004. 774 p.

– *Guida letteraria della città di Napoli*. 2 vols. 1997-1998

– *Guida letteraria di Ancona*. (1998)

– *Guida letteraria di Torino*. (2005)

– *Ho visto Firenze. Guida letteraria della città*. 2007

– *Dal Melegnano alla Sacra di San Michele: piccola geografia letteraria piemontese*. (1997)

– *Una geografia letteraria tra Emilia e Romagna*. 1997

– *Dizionario dei luoghi letterari immaginari*. 2006. 654 p.

En aquests països, fa molt temps que han entès que la literatura és un “dels grans anuncis lluminosos d'un país” per dir-ho en les paraules de Joaquim Molas que tanquen el pròleg. És a dir, que la tradició literària és una part essencial de la columna vertebral de la cultura i que, com tal, cal exhibir-la a veles desplegadas i amb orgull en l'aparador dels atractius d'un territori, per més petit que sigui. Qui coneixeria Stratford-on-Avon si Shakespeare no hi hagués nascut? I Romanyà de la Selva si Mercè Rodoreda no hi hagués viscut? Més encara: allò

que perdura al llarg del temps del llegat històric de tots els països és el patrimoni immaterial que hi aporten els seus creadors, artistes plàstics, músics o escriptors. Un cas pròxim: què ha deixat a la posteritat l'imperi colonial espanyol, en els dominis del qual, com se solia dir, no s'hi podia el sol? Res de gruix comparable a un estol d'escriptors i pintors de primer ordre, començant per Cervantes i acabant per Velázquez. I a casa nostra? La corona catalano-aragonesa també en va forjar un, d'imperi, més modest, que això no obstant va arribar fins a Atenes. Què ens n'ha quedat? Sintetitzant, una crònica històrica esplèndida, la de Ramon Muntaner, que hi va tenir un paper protagonista, i una novel·la excepcional, *Tirant lo Blanc*, que recrea diferents episodis d'aquella expansió mediterrània. Tot plegat és per dir que el pòsit literari té un valor incalculable en la configuració d'un país. Qui recordaria avui els successius marquesos de Comillas si no haguessin tingut de capella familiar Jacint Verdaguer, un mossèn d'origens humils que va viure molts anys pobre com una rata? I la família dels Güell, qui la tindria present si no hagués confiat en el talent d'un jove arquitecte que prometia molt, que es deia Antoni Gaudí i que va morir també sense ni un cèntim a la butxaca? Creguin-me si concloc afirmant que els poetes i els arquitectes són infinitament més importants que els financers i els industrials, i que els diners només compren les coses més barates de la vida.

Acabo: aquest volum d'avui, pòrtic esplèndid d'un projecte admirable, està cridat a ser, no pas segurament un *best seller*, sinó un *long seller*, de venda gradual i constant. Per part meua, en recomano vivament la lectura i la consulta: font inesgotable d'estímul i de coneixements. És un consell d'amic. Facin-me cas i m'ho agrairan. Moltes gràcies.